

kérdés: mi a tennivaló, miként lehetne jóvá tenni, ha valóban rontottunk s kipótolni, amit elmulasztottunk. A magyar nemzetnevelésnek az a nagy kérdése áll itt előttünk: miként lehet a nem-magyarokban közös, nemzeti tudatosságot fejleszteni. Köszönettel tartozunk a szerzőnek azért, hogy ezt a nem eléggé méltányolt nevelésügyi főkérdést újból felvetette. Talán erről a politikai oldaláról jobban meglátják mindazok, akik tehetnek is benne valamit. Határtalan könnyelműség volna most is behunynunk a szemünket. *i.*

(1917 ápr.) *Berzeviczy Albert* Trefort Ágoston volt közokt. miniszterről, születésének 100. évfordulója alkalmából a M. T. Akadémia febr. 5-iki összes ülésén néhány, valóban jellemző és kevésbé ismert adatot adott elő. Ezek közül sok ma igen időszerű. Trefortnak külföldön az ipar és az iskola kapcsolata tűnik szemébe s a hollandusok közszellemét megbámulva, teljes igazsággal úgy látja, hogy nekünk a kisebb nemzeteket kellene tanulmányoznunk és követnünk, nem a nagyokat. Hivatalában szeretett mindent maga látni, az emberekkel személyesen beszélni. «A közoktatás nem olyan — írja — mint a perrendtartás, hogy abban mindent fixirozni kelljen... a fejlődésre időt s az életre tért kell engedni.» Közegészségi és nemzetgazdasági szempontból — lévén az ember a legbecsesebb tőke — különös jelentőséget tulajdonított az orvosképzésnek s a vagyonság és közegészség érdekében a természettudományoknak; sokat tett az ipari oktatásért és iparművészetért, általában a művészetért. A helyes nőneveléssel meg akarta szüntetni a «rongyluxust». Nemzeti betegségnek tartja a gimnáziumba való tódulást (febris gymnasialis nervosa stupida). *i.*

Kereskedelmi Szakoktatás (1916—7., 3—8. sz.) Általánosabb érdeklő cikkek: *Barankay L.*, A reális érdekek Nagy Károly oktatásügyi intézkedéseiben; *ugyanő*: Felső kereskedelmi iskoláink fejlődésének iránya; *Hajnal D.*, Humboldt Vilmos és Berlitz; *Valentényi G.*, Német keresk. iskolák és a háború; *Szidon G. K.*, Modern iskolaépületek, ósdi szellem; *Mittelmann N.*, A középfokú keresk. oktatás új típusa. *Reich M.* «A tantárgyak rangsora» c. azt kívánja, hogy minden egyes tárgynak jusson óra az órarend legértékesebb, közepes és csekély értékű helyein, mert mindenkinek szüksége van a tanulók teljes erejére is, tehát nem szabad egy-egy tárgyat mindig olyan időre tenni, amikor a tanulók már fáradtak. *i.*

Magyar Gimnázium címmel megjelent a Magyar Humanisztikus Gimnázium Hívei Egyesületének közleményeiből az I. füzet; az igazgató-ság megbízásából szerkesztette dr. *Förster Aurél* egyet. m. tanár, titkár (Bpest, 1917, n 8°, 56 l.). Ez a minden lapján szilárd és nemes meggyőződésről tanuskodó füzet teljes képe mindannak, ami eddig hazánkban a hum. gimn. védelmére történt s amire legerősebb indítással a miniszternek 1913-ban nyilvánosságra jutott reformáló szándéka szolgált. «A mozgalom története» c. első cikk voltaképpen az 1913. évi reformterv bírálata. Eszerint, valamint Hegedűs István, Takács Menyhért, gr. Apponyi Albert és Förster Aurél közgyűlési beszédei szerint az egyesület szervezői a hum. gimn. ellen folyó izgatást tárgyaltannak és megokolatlannak tartják hazánkban, mert «a mi gimnáziumunk sohasem volt hum. gimnázium

a szónak abban az értelmében, aminőben a németek használják», 1890 óta pedig, a latin tanításnak a görögpótlóval való megbénítása miatt határozottan reálgimnázium-jellegűvé lett. Elismerik a reformtörekvések viszonylagos jogosultságát a középiskolák egy részére nézve, nem ellenzik új típusok keletkezését s a mai gimn. mellett ilyen újnak tekintenék az *igazi* human. gimn.-ot is; ennek a kiküzdését, a hum. műveltség védelmét tartják feladatuknak s evégre meg akarják győzni a művelt társadalmat arról, hogy «a magyar gimn. humanisztikus jellegét a latin és görög tanulmányok buzgó ápolásával és fejlesztésével fentartani fontos nemzeti feladat», mert enélkül «egyrészt megszakad a kapcsolat nemzeti műveltségünk régebbi emlékeivel, másrészt elvesz a vezető kulturnemzetekkel való szellemi közösség történeti alapja» (Alapsz. 1. és 2. §§.). A füzet ismerteti az igazgatóság eddigi működését, közli *Berzeviczy Albert* bécsi előadását (Humanizmus és világháború, ism. *M. P.* 1916 : 200), az 1916. évi középiskolai törvényjavaslatnak a görögpótlóról szóló pontjait s *Berzeviczy A.* megjegyzéseit (P. Lloyd 1916 : júl. 9.), végül az új egyesület félezer tagjának névsorát. *i.*

Népnevelő 1916. évf. A cikkek jó része a háborúnak az iskolára való hatásával foglalkozott: mily feladatok elé került a háború folyamán az iskola és a népnevelő, milyen lesz a háborút követő idő pedagógiája? Egyik közleménye a háborús ped. emlékek megőrzését sürgeti, mások meg a háborúból levonható tanulságokat összegezik, a gyermekvédelem terén való munka feladatait állapítják meg és a magyar tanítónak a háborús szünidőben való teendőiről elmélkednek. Efelélen kívül a következő kérdésekkel foglalkozott: a kisegítő iskolák (Éltes M.); az énekoktatás (Kontor Elek); a film. nevelő hatása, az ifj. honvédő egyesületek szervezése, nemzeti nyelvünk ápolása, a köznevelés belső egysége és a nemzeti egység, közoktatásunk reformja, a magyar kisdiednevelés (Kováts Alajos); slőjd a népiskolában (Izkovits S.); a szabadban való tanítás (Szobolovszky J.) stb. A kath. tanítóság mozgalmáról szólnak azok a cikkek, amelyek a hadbavonult tanítók illetményeivel, a kath. tanítók segélyalapjával, a nem államszegélyes tanítók háborús segélyével foglalkoznak s a hadbavonultak özvegyeinek és árváinak ellátását tárgyalják. A lap valláserkölcsi irányú közleményeiből kiemelkednek a következők: A ker. kultura útja Keletre (Csernoch János); A ker. kultura munkája (Mikes János gróf); A hit ereje (Szmrecsányi Lajos); A szív és ész szava (Mihályfi Ákos). Néhány életrajz és költemény is járult hozzájuk. Az «Irodalom, művészet» és a «Hirek» c. állandó rovatok alkalmoszerű, rövidebb közleményeket adtak. *K. A.*

Orsz. Középipisk. Tanáregyesületi Közlöny 1916/7. évi folyamában is a tanárság egyesületi ügyeinek élénk tükré és a középiskolák pedagógiai mozgalmainak hű tolmácsa. A minden számban levő nagyobb cikkeken kívül kisebb közlemények, könyv- és lapszemle, valamint változatos tartalmú krónikák teszik elevenné. Nagyobb cikkei sorában *Kemény Ferenc* (A német Einheitsschule és a magyar középiskola reformja) a német pedagógiai irodalomban többszörösen megvitatott «Einheitsschule» kérdését tárgyalja a mi terveinkkel kapcsolatban s hangsúlyozza, hogy e